4 Popisná štatistika

Príklad 1 *V panelárni bola počas 50 týždňov sledovaná výroba panelov a počty chybných panelov sa zaznamenávali:*

$$14, 13, 15, 12, 14, 9, 15, 8, 14, 10, 16, 12, 13, 17, 18, 13, 13, 10, 14, 16, 11, 14, 12, 9, 15,$$
$$11, 14, 15, 11, 15, 10, 16, 10, 12, 13, 11, 13, 11, 9, 13, 8, 12, 16, 12, 17, 12, 13, 11, 13, 12$$

a) *Zostrojte tabuľu početnosti pre 9 tried,*

b) *bodovo a intervalovo (s hladinou významnosti 5%) odhadnite strednú hodnotu a smerodajnú odchýlku.*

a) *Variačné rozpätie je*

$$R = x_{\max} - x_{\min} = 18 - 8 = 10,$$

a dĺžka intervalu je

$$h = \frac{R}{k} = \frac{10}{9} = 1.111 \doteq 1.2.$$

Tabuľka početnosti bude mať tvar

	x_j	n_j	p_j	N_j	M_j
$[8, 9.2)$	8.6	5	$\frac{5}{50}$	5	$\frac{5}{50}$
$[9.2, 10.4)$	9.8	4	$\frac{4}{50}$	9	$\frac{9}{50}$
$[10.4, 11.6)$	11	6	$\frac{6}{50}$	15	$\frac{15}{50}$
$[11.6, 12.8)$	12.2	8	$\frac{8}{50}$	23	$\frac{23}{50}$
$[12.8, 14)$	13.4	9	$\frac{9}{50}$	32	$\frac{32}{50}$
$[14, 15.2)$	14.6	11	$\frac{11}{50}$	43	$\frac{43}{50}$
$[15.2, 16.4)$	15.8	4	$\frac{4}{50}$	47	$\frac{47}{50}$
$[16.4, 17.6)$	17	2	$\frac{2}{50}$	49	$\frac{49}{50}$
$[17.6, 18.8)$	18.2	1	$\frac{1}{50}$	50	$\frac{50}{50} = 1$

b) *Najlepším bodovým odhadom strednej hodnoty je výberový priemer*

$$\begin{aligned}\overline{x} &= \frac{1}{50}\sum_{j=1}^{9} x_j \cdot n_j = \frac{1}{50}(8.6 \cdot 5 + 9.8 \cdot 4 + 11 \cdot 6 + 12.2 \cdot 8 \\ &\quad +13.4 \cdot 9 + 14.6 \cdot 11 + 15.8 \cdot 4 + 17 \cdot 2 + 18.2 \cdot 1) \\ &\doteq 12.848.\end{aligned}$$

Najlepším bodovým odhadom rozptylu je výberový rozptyl

$$\begin{aligned}S_x^2 &= \frac{1}{50-1}\sum_{j=1}^{9} (x_j - \overline{x}) \cdot n_j = \frac{1}{49}((8.6 - 12.848)^2 \cdot 5 + (9.8 - 12.848)^2 \cdot 4 \\ &\quad + (11 - 12.848)^2 \cdot 6 + (12.2 - 12.848)^2 \cdot 8 + (13.4 - 12.848)^2 \cdot 9 \\ &\quad + (14.6 - 12.848)^2 \cdot 11 + (15.8 - 12.848)^2 \cdot 4 + (17 - 12.848)^2 \cdot 2 \\ &\quad + (18.2 - 12.848)^2 \cdot 1) \\ &\doteq 5.831\end{aligned}$$

a smerodajnej odchýlky je výberová smerodajná odchýlka

$$S_x = \sqrt{S_x^2} = \sqrt{5.831} = 2.415.$$

Intervalový odhad pre strednú hodnotu $\mu = E(\xi)$ *je*

$$\begin{aligned}
\overline{x} - \frac{S_x}{\sqrt{n}} \cdot u_{1-\frac{\alpha}{2}} &\leq \mu \leq \overline{x} + \frac{S_x}{\sqrt{n}} \cdot u_{1-\frac{\alpha}{2}}, \\
12.848 - \frac{2.415}{\sqrt{50}} \cdot u_{0.975} &\leq \mu \leq 12.848 + \frac{2.415}{\sqrt{50}} \cdot u_{0.975}, \\
12.848 - \frac{2.415}{\sqrt{50}} \cdot 1.96 &\leq \mu \leq 12.848 + \frac{2.415}{\sqrt{50}} \cdot 1.96, \\
12.848 - 2.415 &\leq \mu \leq 12.848 + 2.415, \\
10.433 &\leq \mu \leq 15.263
\end{aligned}$$

a podobne je intervalový odhad pre smerodajnú odchýlku

Príklad 2 *Merala sa minimálna kapacita* $n = 60$ *dolaďovacích kondenzátorov s týmito výsledkami:*

2.04	2.37	2.27	2.06	2.34	2.07	2.09	2.31	2.14	2.27
2.02	2.51	2.16	2.31	2.23	2.51	2.27	2.39	2.58	2.40
2.00	2.29	2.17	2.34	2.17	2.41	2.22	2.10	2.22	2.19
2.47	2.37	2.52	2.41	2.37	2.14	2.33	2.53	2.34	2.43
2.17	2.54	2.12	2.58	2.09	2.47	2.17	2.27	2.24	2.63
2.28	2.11	2.39	2.38	2.51	2.41	2.43	2.61	2.48	2.63

a) Roztrieďte štatistický súbor do 7 tried, určte tabuľku početností,

b) bodovo odhadnite strednú hodnotu $E(\xi)$ a smerodajnú odchýlku σ skupinového rozdelenia a následne nájdite interval spoľahlivosti pre strednú hodnotu a rozptyl s hladinou významnosti $\alpha = 5\%$.

a) Najskôr určíme variačné rozpätie

$$R = x_{\max} - x_{\min} = 2.63 - 2.00 = 0.63,$$

odtiaľ pre šírku intervalu (triedy) bude zrejme platiť

$$h = \frac{R}{k} = \frac{0.63}{7} = 0.09 \doteq 0.1.$$

A tabuľka skupinového rozdlenia početnosti má tvar

	x_j	n_j	p_j	$N_j = \sum_{i=1}^{j} n_j$	M_j
$[2.00, 2.10)$	2.05	7	$\frac{7}{60}$	7	$\frac{7}{60}$
$[2.10, 2.20)$	2.15	11	$\frac{11}{60}$	18	$\frac{18}{60}$
$[2.20, 2.30)$	2.25	10	$\frac{10}{60}$	28	$\frac{28}{60}$
$[2.30, 2.40)$	2.35	12	$\frac{12}{60}$	40	$\frac{40}{60}$
$[2.40, 2.50)$	2.45	9	$\frac{9}{60}$	49	$\frac{49}{60}$
$[2.50, 2.60)$	2.55	8	$\frac{8}{60}$	57	$\frac{57}{60}$
$[2.60, 2.70)$	2.65	3	$\frac{3}{60}$	60	$\frac{60}{60} = 1$
		$\sum = 60$			

b) Najlepším bodovým odhadom strednej hodnoty $E(\xi) = \mu$ je výberový priemer

$$
\begin{aligned}
\overline{x} &= \frac{1}{n} \sum_{j=1}^{k} x_j \cdot n_j \\
&= \frac{1}{60} (2.05 \cdot 7 + 2.15 \cdot 11 + 2.25 \cdot 10 + 2.35 \cdot 12 + 2.45 \cdot 9 + 2.55 \cdot 8 + 2.65 \cdot 3) \\
&\doteq 2.318.
\end{aligned}
$$

Najlepší bodový odhad rozptylu $D(\xi) = \sigma^2$ je výberový rozptyl

$$
\begin{aligned}
S_x^2 &= \frac{1}{n-1} \sum_{j=1}^{k} (x_j - \overline{x})^2 \cdot n_j \\
&= \frac{1}{59} ((2.05 - 2.318)^2 \cdot 7 + (2.15 - 2.318)^2 \cdot 11 \\
&\quad + (2.25 - 2.318)^2 \cdot 10 + (2.35 - 2.318)^2 \cdot 12 \\
&\quad + (2.45 - 2.318)^2 \cdot 9 + (2.55 - 2.318)^2 \cdot 8 \\
&\quad + (2.65 - 2.318)^2 \cdot 3 \\
&\doteq 0.0303.
\end{aligned}
$$

A bodovým odhadom smerodajnej odchýlky σ je výberová smerodajná odchýlka

$$S_x = \sqrt{S_x^2} = \sqrt{0.0303} \doteq 0.174.$$

Interval spoľahlivosti pre strednú hodnotu na hladine významnosti $\alpha = 5\% =$

0.05 je pre veľký súbor ($n = 60 > 30$)

$$\begin{aligned}
\overline{x} - \frac{S_x}{\sqrt{n}} \cdot u_{1-\frac{\alpha}{2}} &\leq \mu \leq \overline{x} + \frac{S_x}{\sqrt{n}} \cdot u_{1-\frac{\alpha}{2}}, \\
2.318 - \frac{0.174}{\sqrt{60}} \cdot u_{0.975} &\leq \mu \leq 2.318 + \frac{0.174}{\sqrt{60}} \cdot u_{0.975}, \\
2.318 - \frac{0.174}{\sqrt{60}} \cdot 1.96 &\leq \mu \leq 2.318 + \frac{0.174}{\sqrt{60}} \cdot 1.96, \\
2.318 - 0.044 &\leq \mu \leq 2.318 + 0.044, \\
2.274 &\leq \mu \leq 2.362.
\end{aligned}$$

Interval spoľahlivosti pre rozptyl (resp. smerodajnú odchýlka)

$$\begin{aligned}
\frac{(n-1) \cdot S_x^2}{\chi^2_{\frac{\alpha}{2}}} &\leq \sigma^2 \leq \frac{(n-1) \cdot S_x^2}{\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2}}}, \\
\frac{59 \cdot 0.0303}{\chi^2_{0.025}} &\leq \sigma^2 \leq \frac{59 \cdot 0.0303}{\chi^2_{0.975}}, \\
\frac{59 \cdot 0.0303}{83.30} &\leq \sigma^2 \leq \frac{59 \cdot 0.0303}{40.48}, \\
0.0215 &\leq \sigma^2 \leq 0.0442
\end{aligned}$$

odkiaľ

$$\begin{aligned}
\sqrt{0.0215} &\leq \sigma \leq \sqrt{0.0442}, \\
0.147 &\leq \sigma \leq 0.210\,.
\end{aligned}$$

Príklad 3 *Meraním tvrdosti legovanej ocele sme získali hodnoty:*

13.1; 12.8; 11.9; 12.4; 13.5; 13.7; 12.0; 13.8; 10.6; 12.4; 13.5; 11.7; 13.9; 11.5; 12.5; 11.9;
12.1; 12.7; 12.9; 11.5; 11.9; 12.8; 11.4; 11.7; 11.4; 13.4; 12.5; 11.5; 12.8; 12.3; 11.7; 11.4.

a) *Roztriedte do 5 tried a zapíšte do tabuľky rozdelenia početnosti,*

b) *bodovo odhadnúť strednú hodnotu, rozptyl (resp. smerodajnú odchýlku),*

c) *nájdite intervalový odhad na hladine spoľahlivosti $\alpha = 5\%$ pre strednú hodnotu a rozptyl (resp. smerodajnú odchýlku).*

a) *Variačné rozpätie je*

$$R = x_{\max} - x_{\min} = 13.9 - 10.6 = 3.3,$$

a následne vypočítame šírku intervalu

$$h = \frac{R}{k} = \frac{3.3}{5} = 0.66 \doteq 0.7,$$

odkiaľ získame ***tabuľku rozdelenia početností***

	x_j	n_j	$p_j = \frac{n_j}{N}$	$N_j = \sum_{i=1}^{j} n_j$	$M_j = \frac{N_j}{N}$
$[10.6, 11.3)$	10.95	1	$\frac{1}{32}$	1	$\frac{1}{32}$
$[11.3, 12.0)$	11.65	12	$\frac{12}{32}$	13	$\frac{13}{32}$
$[12.0, 12.7)$	12.35	7	$\frac{7}{32}$	20	$\frac{20}{32}$
$[12.7, 13.4)$	13.05	6	$\frac{6}{32}$	26	$\frac{26}{32}$
$[13.4, 14.1)$	13.75	6	$\frac{6}{32}$	32	$\frac{32}{32} = 1$
		$\sum = 32$			

b) *Najlepším nevychýleným bodovým odhadom strednej hodnoty* $E(\xi) = \mu$ *je skupinový výberový priemer*

$$\begin{aligned}
\overline{x} &= \frac{1}{N}\sum_{j=1}^{k} x_j \cdot n_j = \frac{1}{32}\sum_{j=1}^{5} x_j \cdot n_j \\
&= \frac{1}{32}\left(10.95 \cdot 1 + 11.65 \cdot 12 + 12.35 \cdot 7 + 13.05 \cdot 6 + 13.75 \cdot 6\right) \\
&\doteq 12.44,
\end{aligned}$$

podobne najlepším nevychýleným bodovým odhadom rozptylu $D(\xi) = \sigma^2$ *je skupinový výberový rozptyl*

$$\begin{aligned}
S_x^2 &= \frac{1}{N-1}\sum_{j=1}^{k} \left(x_j - \overline{x}\right)^2 \cdot n_j = \frac{1}{31}\sum_{j=1}^{5} \left(x_j - 12.44\right)^2 \cdot n_j \\
&= \frac{1}{31}\Big((10.95 - 12.44)^2 \cdot 1 + (11.65 - 12.44)^2 \cdot 12 \\
&\quad + (12.35 - 12.44)^2 \cdot 7 + (13.05 - 12.44)^2 \cdot 6 \\
&\quad + (13.75 - 12.44)^2 \cdot 6\Big) \\
&\doteq 0.72,
\end{aligned}$$

a taktiež najlepším nevychýleným bodovým odhadom smerodajnej odchýlky σ *je skupinová výberová odchýlka*

$$S_x = \sqrt{S_x^2} = \sqrt{0.72} \doteq 0.85.$$

c) *Interval spoľahlivosti pre strednú hodnotu s hladinou významnosti* $\alpha = 5\%$

má, nakoľko súbor je veľký $n = 32 > 30$, tvar

$$\begin{aligned}
\overline{x} - \frac{S_x}{\sqrt{n}} \cdot u_{1-\frac{\alpha}{2}} &\leq \mu \leq \overline{x} + \frac{S_x}{\sqrt{n}} \cdot u_{1-\frac{\alpha}{2}}, \\
12.\,44 - \frac{0.85}{\sqrt{32}} \cdot u_{1-\frac{5\%}{2}} &\leq \mu \leq 12.\,44 + \frac{0.85}{\sqrt{32}} \cdot u_{1-\frac{0.05}{2}}, \\
12.\,44 - \frac{0.85}{\sqrt{32}} \cdot u_{1-0.025} &\leq \mu \leq 12.\,44 + \frac{0.85}{\sqrt{32}} \cdot u_{0.975}, \\
12.\,44 - \frac{0.85}{\sqrt{32}} \cdot 1.96 &\leq \mu \leq 12.\,44 + \frac{0.85}{\sqrt{32}} \cdot 1.96, \\
12.\,44 - 0.30 &\leq \mu \leq 12.\,44 + 0.30, \\
12.13 &\leq \mu \leq 12.73.
\end{aligned}$$

Podobne interval spoľahlivosti pre rozptyl (smerodajnú odchýlku) s hladinou významnosti $\alpha = 5\%$ má tvar

$$\begin{aligned}
\frac{(n-1) \cdot S_x^2}{\chi^2_{\frac{\alpha}{2}}} &\leq \sigma^2 \leq \frac{(n-1) \cdot S_x^2}{\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2}}}, \\
\frac{31 \cdot 0.72}{\chi^2_{0.025}} &\leq \sigma^2 \leq \frac{31 \cdot 0.72}{\chi^2_{0.975}}, \\
\frac{31 \cdot 0.72}{46.98} &\leq \sigma^2 \leq \frac{31 \cdot 0.72}{16.79}, \\
0.48 &\leq \sigma^2 \leq 1.33,
\end{aligned}$$

odkiaľ zrejme platí

$$\begin{aligned}
\sqrt{0.48} &\leq \sigma \leq \sqrt{1.33}, \\
0.69 &\leq \sigma \leq 1.\,15.
\end{aligned}$$